

Byggnadsminnesförklaring av Strömbacka smedja, fastigheterna Strömbacka 1:58 samt Strömbacka 1:2, Bjuråkers socken, Hudiksvalls kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Strömbacka smedja har väckts den 9 april 1990 av länsstyrelsen. Förslag till skyddsföreskrifter har remitterats samma datum.

Fastigheternas ägare har godkänt byggnadsminnesförklaring med föreslagna skyddsföreskrifter, Stiftelsen Strömbacka-Movikens järnbruksanläggningar i yttrande den 29 maj 1990 och Iggesunds bruk AB i yttrande den 6 juni 1990.

Byggnadsnämnden i Hudiksvalls kommun har genom beslut den 17 maj 1990 godkänt förslaget till byggnadsminnesförklaring.

Riksantikvarieämbetet har i yttrande den 17 maj 1990 lämnat förslaget till byggnadsminnesförklaring utan erinran.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen Strömbacka smedja, fastigheterna Strömbacka 1:58 och Strömbacka 1:2 i Bjuråkers socken, Hudiksvalls kommun för byggnadsminne och meddelar enligt 2 § samma lag skyddsföreskrifter enligt bilaga 1.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll. Även läns museet kan rådfrågas.

Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

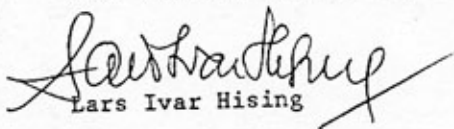
Enligt 3 kap 21 § kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

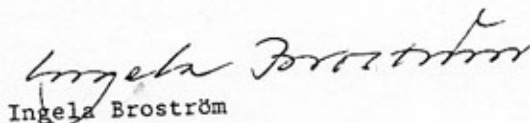
Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten. Hur man överklagar framgår av bilaga 2.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet

deltog landshövding Lars Ivar Hising, jämte ledamöterna Marianne Ahlqvist, Jens Alvarsson, Willy Eriksson, Thomas Juhlin, Sven Eric Lundahl, Wallentin Lundmark, Kjell Nilsson, Curt Nygren, Svante Pettersson, Sture Sandberg, Håkan Stjernlöf, Birgit Wallström samt Stig Zettlin.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Johnny Rangrost, länsassessor Helen Åleskog, t f länsarkitekt Magnus Blom samt antikvarie Ingela Broström, föredragande.

Lars Ivar Hising

Ingela Broström

Sändlista

Stiftelsen Strömbäcka-Movikens järnbruksanläggningar, /Gunnar Dahlberg/, MoDo Skog AB, Box 15, 825 00 Iggesund
MoDo skog AB, Box 15, 825 00 Iggesund

Kopia till

- ✓ Riksantikvarieämbetet, delgivn
- Byggnadsnämnden i Hudiksvalls kommun
- Kulturnämnden i Hudiksvalls kommun
- Länsmuseet
- Hälsinglands museum
- Inskrivningsmyndigheten vid Hudiksvalls tingsrätt
- Överlantmätarmyndigheten
- Planenheten

STRÖMBACKA SMEDJA

Strömbacka 1:58 och 1:2

Bjuråkers socken, Hudiksvalls kommun

Strömbacka bruk beviljades privilegier år 1742 men först elva år senare stod den första stångjärnshammaren färdig, ett dröjsmål som i första hand berodde på motstånd från traktens bönder. Bruket gav under den första tiden en mycket begränsad vinst men expanderade från och med 1780-talet med ständigt ökade smidesrättigheter. Vid århundradets slut bestod bruket av tre hammarsmedjor med ett sammanlagt snide om 1300 skeppund.

Sedan bruket år 1827 köpts av Per Adolf Tamm infördes vallonsmide vid sidan av tysksmidet. Vallonhammaren med två härdar förlades till den s k övre hammaren som i dag är den enda bevarade av brukets tre stångjärnssmedjor.

Från och med 1876 ingick Strömbacka i det nybildade aktiebolaget AB Iggesunds bruk. Under 1880-talet var verksamheten vid bruket som störst med ca 350 personer mentalsskrivna. Produktionen var då organiserad så att lancashiresmide bedrevs i den nedre hammaren, franche-comté i mellanhammaren och vallonsmide i övre hammaren.

Under 1900-talet koncentrerades smidet helt till övre hammaren. Lancashiresmidet återinfördes 1944, när tre lancashirehärdar installerades. Vallonsmide bedrevs parallellt fram till 1947 och Strömbacka smedja anses därmed ha varit den sista i bruk varande vallonsmedjan i världen. Lancashiresmidet pågick under ytterligare sex år, fram till 1953.

Smedjan, som är om- och tillbyggd i flera etapper, har fått sitt nuvarande utseende efter en brand omkring år 1930. Delar av murverket kan dock härröra från den äldsta hammarbyggnaden från 1753. Smedjan och blåsmaskinhuset har väggar i panelat regelverk, delvis vilande på murar av granit och slaggsten, medan den nordöstra utbyggnaden för blå gös- och gnisterhus är byggd i vitputsad sten. Taken är täckta med korrugerad plåt.

Smedjan är utrustad med bl a en vallonhärd, räckvällugn, tre lancashirehärdar, blåsmaskin, numblingshammare och två lufthamrar. Kraftöverföringen är intakt bevarad med vattenhjul, turbiner, sumpar och tub.

Till smedjan hör även ett s k labbi, vars nuvarande utseende med spritputsade fasader, dubbla frontespiser och mansardtak

täckt med enkupigt tegel troligen härrör från en ombyggnad till varmbadhus vid 1920-talets början. Byggnadens nuvarande inredning med gymnastiklokal samt tvätt- och omklädningsrum tillkom på 1950-talet.

Skyddsföreskrifter

Skyddsområdet omfattar fastigheten Strömbacka 1:58 samt del av fastigheten Strömbacka 1:2 enligt karta. Skyddsföreskrifterna gäller stångjärnssmedjan och labbit.

- 1) Byggnaderna får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
- 2) Stångjärnssmedjans interiör skall bevaras. Invändiga väggar, bjälklag eller andra delar av byggnadens konstruktion får inte rivas eller på annat sätt förändras. Befintlig fast inredning får inte borttagas eller förändras utan länsstyrelsens tillstånd.
- 3) I stångjärnssmedjan får befintlig fast utrustning inte borttagas, flyttas eller förändras.
- 4) I labbit får ändring av rumindelning eller andra åtgärdsom medför ingrepp i byggnadens bärande stomme inte göras. Befintlig fast inredning får inte borttagas eller förändras utan länsstyrelsens tillstånd.
- 5) Byggnaderna skall i samråd med länsstyrelsen underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras med sådana material och metoder att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
- 6) Skyddsområdet skall vårdas på sådant sätt att byggnadernas karaktär och utseende inte förvänskas. Inom skyddsområdet får ytterligare byggnader inte uppföras.

